

3. Ворожцова О. А. Музыка и игра в детской психотерапии / О. А.Ворожцова. – М.: Апрель-Пресс, изд-во Института психотерапии, 2004. – 89 с.
4. Деккер-Фойгт Г.-Г. Введение в музыкотерапию / Г.-Г. Деккер-Фойгт. – С-Пб.: Питер, 2003. – 208 с.
5. Карвасарский Б.Д. Психотерапия / Б.Д. Карвасарский. – С-Пб.: Сфера, 1994. – 448 с.
6. Петрушин В.И. Музыкальная психотерапия: теория и практика: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.И. Петрушин. – М.: Гуманит. изд. центр Владос, 2000. – 175 с.
7. Полякова Н. Корекція емоційно-поведінкових розладів засобами музичної терапії // Психолог. – 2005. – №39 (183). – С.27-31.

Банкул Л.Д.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МУЗЫКАЛЬНОЙ ТЕРАПИИ В УСЛОВИЯХ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье рассматриваются теоретические аспекты использования музыкальной терапии в условиях начальной школы; представлены методы, которые могут быть использованы при работе с детьми в начальной школе.

Ключевые слова: музыкальная терапия, начальная школа, музыка.

Bankul L.D.

THEORETICAL ASPECTS OF USE OF MUSICAL THERAPY IN THE CONDITIONS OF THE ELEMENTARY SCHOOL

In the article the theoretical aspects of the use of musical therapy are examined in the conditions of initial school; methods which can be used for work with the children of initial school are presented.

Key words: musical therapy, initial school, music.

УДК 37.032

Безушко С.В.

СПІВВІДНОШЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ МОДЕЛІ ВИХОВАННЯ І МОДЕЛІ РОЗДІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ

У статті обґрунтовано перспективи здійснення гендерно орієнтованого підходу в системі роздільного навчання школярів, наголошено на тому, що ця проблема дедалі частіше стає предметом розгляду багатьох учених. Вони пропонують цю систему, як стратегічну модель, завдяки якій має підвищитися ефективність гендерного виховання.

Ключові слова: роздільне навчання, гендер, гендерне виховання, гендерна ідентифікація, гендерно орієнтований підхід.

В умовах соціально-економічних змін в Україні спостерігається трансформація прийнятих у суспільстві стереотипів щодо чоловіків і жінок, зміни їхніх гендерних ролей. Глобальнішою проблемою є дисбаланс представників обох статей у всіх сферах життєдіяльності. На думку багатьох учених останнім часом збільшується роль жінки в таких сферах, як державний апарат, наука, медицина. Крім того поступово жінка стала невід'ємним структурним компонентом трудових ресурсів [1]. Разом із тим на фоні невинного зростання самореалізації жінок дещо зменшується рівень самореалізації чоловіків.

Варто також додати, що в масовій свідомості сучасного суспільства панують ламкі і невірні стереотипні погляди на чоловічі і жіночі життєво-ціннісні орієнтири, які успадковує підростаюче покоління. Водночас масова фемінізація хлопців і маскулінізація дівчат суперечать соціальним нормам і ускладнюють процес засвоєння молоддю статево-рольової поведінки.

Досить ефективним шляхом виходу із цієї проблемної ситуації може слугувати гендерна освіта, яку, зокрема, доцільно здійснювати через запровадження у школах роздільного навчання.

Методологічні проблеми шкільної освіти з урахуванням гендерної специфіки вивчали Т. Говорун, О. Кікінежді, К. Корсак, Н. Лавриненко та ін.; особливості гендерної соціалізації дітей молодшого віку різної статі – В. Авраменкова, А. Палій, Н. Радіна та ін.; виховання культури взаємовідносин учителя з хлопцями і дівчатами підліткового віку – О. Антипова та ін.; проблеми диференціації гендерних ролей – Н. Гусак, Б. Кочубей, О. Лосєва, З. Янкова та ін.; гендерними дослідженнями виховання дівчат-підлітків займались Ю. Галустьян, Н. Кутова, Г. Лактіонова, О. Петренко та ін.

Значний внесок до педагогічних ідей із виховання хлопців і дівчат здійснили В. Бездетних, А. Вахрушева, В. Караковський, Л. Коряшина, Л. Левшина, В. Нишева, Л. Тимошенко та ін. Чимало вітчизняних і зарубіжних науковців присвятили свої роботи вихованню дівчат і хлопців із використанням народних традицій (Т. Абаєва, А. Мухамбаєва, З. Хамдамова); підготовці вчителів до роботи з хлопцями і дівчатами (С. Бадмаєва, В. Болобон, С. Кон, А. Мудрик, І. Мягков, Л. Тимощенко, А. Трушкін, А. Хріпкова, В. Чернов та ін.); ідеям феміністичної педагогіки і подолання нерівності в системі освіти (Б. Бернштейн, П. Бурдье, А. Жиро, Е. Каплан, П. Макларен та ін.).

У даній статті зроблено спробу обґрунтувати перспективи здійснення гендерно орієнтованого підходу в системі роздільного навчання школярів.

Відомо, що гендерна педагогіка вибудовується з урахуванням специфіки впливу на розвиток хлопців та дівчат усіх факторів навчально-виховного процесу, а саме: статево-рольового виховання. У навчанні для хлопців і дівчат характерним являється ряд статево-детермінованих особливостей різного генезу, які необхідно враховувати в освітньому процесі. Між тим, сучасна школа гендерну теорію трактує однобічно. Як наслідок, статево-рольовий підхід у навчально-виховному процесі до учнів обох статей застосовується однаковий і фактично є безстатевим. Але ж виховання хлопців і дівчат має свою специфіку, елементи якої визначаються психофізіологічним характером кожної статі. Їхні суттєві відмінності зумовлюють необхідність застосування диференційованих (для кожної статі) методик виховання.

Мета гендерного виховання полягає у правильному конструюванні моделі морально-етичних норм у взаємовідносинах обох статей, у формуванні ролевих позицій хлопчика і дівчинки.

Головною рисою гендерного виховання є реалізація індивідуального підходу. Разом із тим у змішаних класах загальноосвітніх шкіл індивідуальний підхід здійснювати дуже важко і практично неможливо. З огляду на зазначене педагоги-новатори пропонують нову модель освітніх закладів, а саме: школи з роздільним навчанням або одностатеві паралельні класи.

Сьогодні можна констатувати, що роздільне навчання має багатовікове коріння і позитивний досвід. Так, у дореволюційній Росії успішно функціонувала практика роздільного навчання хлопців і дівчат у чоловічих і жіночих класичних гімназіях. В окремих школах Радянського Союзу до 1954 року навчання також було роздільним, що надавало додаткові можливості для здійснення виховної роботи з урахуванням особливостей кожної статі.

На сучасному етапі втілення в життя моделі роздільного навчання відстоюють наукові центри Російської Федерації: науковий центр психофізіологічних і здоров'я охоронних проблем освіти під керівництвом В. Базарного; Московський центр гендерних досліджень; наукова лабораторія нейропсихології і нейрофізіології дитини під керівництвом В. Єремєєвої. На її думку, для того, щоб суспільство правильно функціонувало потрібні самостійні, здатні приймати рішення, надійні чоловіки і жінки, які поважають себе і цінують свою статеvu належність. А для цього необхідно навчитися навчати не просто школярів, а хлопців і дівчат. Учені також дійшли висновку, що різностатевий колектив однолітків, в

якому ігноруються психологічні і фізіологічні особливості учнів кожної статі, це антигуманне й аморальне явище [2].

Запровадженням системи роздільного навчання та її вдосконаленням в Україні опікується, наприклад, директор Львівської приватної гімназії Г. Софійська. Вона вважає, що кожна стаття має виконувати свою соціальну роль, а вирішити такі проблеми як налагодження дисципліни й організація навчального процесу можна шляхом запровадження у школах роздільного навчання, особливо для учнів підліткового віку.

Саме у підлітковому віці слід обов'язково враховувати психофізіологічні відмінності хлопців і дівчат, оскільки вченими доведено, що цей вік є найскладнішим, найбурхливішим і найкритичнішим етапом розвитку організму і психіки дитини. У підлітковому віці закладаються гендерні установки щодо орієнтації на маскулінні, фемінні та андрогенні цінності і статево-рольовий тип поведінки.

Останнім часом дослідженням гендерних особливостей підлітків приділяється значна увага. На думку вчених, підлітковий період – це етап біологічного дозрівання, для якого характерні диспропорції та кризисні процеси. Л. Виготський уважав, що криза підліткового віку пов'язана з двома факторами: виникнення новоутворень у свідомості підлітка і перебудова відносин між дитиною й її оточенням. Ця перебудова і складає головний зміст кризи [3].

Позитивна і негативна фази в підлітковому віці у дівчат і хлопців проходять у різні періоди. Так, у дівчат негативна фаза припадає на 11-13 років, а у хлопців – на 14-16. Тобто, починаючи з 5 класу, дівчата та хлопці мають вагомі розбіжності, що відображається на всіх сферах навчально-виховної діяльності. З цього приводу С. Нартова-Бочавер на основі статистичних даних, які було підтверджено Макнемаром ще у 1942 році, зауважила, що дівчата володіють більш розвиненим естетичним смаком, у них краще розвинена мова, більш тонка координація рухів, а хлопці у цьому ж віці мають кращі математичні і механічні здібності [4].

Окрему фазу становить період статевого дозрівання, який дуже неоднозначно впливає на психологічний стан підлітків (і дівчат, і хлопців). У період від 12 до 14 років у них активно формується образ статевого “Я”, спостерігається підвищений інтерес до себе, своєї зовнішності. Разом із цим виникають тривога, напруження, переживання, спровоковані тілесними вадами, підвищена самокритичність, сором'язливість. Характерною бурхливою “поведінковою моделлю” підліткового віку є поява реакції емансипації у дівчат, коли спостерігається бажання визволитись від опіки дорослих, батьків та учителів. Загальновідомо, що психологічно і фізично дівчата дорослішають раніше, ніж хлопці, а в період, коли у них з'являється реакція емансипації, вони стають лідерами для хлопців. Як наслідок, у хлопців спостерігаються психолого-патологічні комплекси, зокрема з'являються побоювання бути слабкішими. Така ситуація спричиняє болісні взаємостосунки і психологічні конфлікти у представників обох статей. У підлітковому віці важливого значення для хлопців і дівчат набуває оцінка однолітків. Вони прагнуть до самовизначення і потребують поваги. Якості, яких набувають хлопці та дівчата у процесі гендерної соціалізації, як констатують І. Кльоцина, С. Бем, Е. Гіденс, визначають різні типи гендерної ідентичності. Особливої уваги, на думку О. Кураєвої, заслуговує потреба підлітків у самоідентифікації як процесі формування ідентичності. З приводу останньої Е. Еріксон писав, що може виникнути “криза ідентичності”, яку він розглядав, як патологічний і кризовий стан [5].

О.Савіна стверджує, що ідентичність може бути позитивна і негативна. Позитивна характеризується тим, ким підліток повинен стати, а негативна – ким він не повинен стати. Слід підкреслити, що становлення ідентичності може відбутися лише на фоні сприятливого соціально-благополучного оточення підлітка при високому рівні взаєморозуміння між батьками, учителями і однолітками [6].

Водночас учнівський колектив являє собою двоїсте явище. Це задана організаційна структура, яка розвивається і проектується дорослими людьми, в якій відбувається

навчально-контрольована діяльність і вільне спілкування дітей. Сьогодні можна констатувати, що в сучасних закладах освіти організація виховного процесу з боку вчителів недосконала і має ряд негативних особливостей: відсутність гендерно орієнтованого підходу у вихованні, а саме: однобічна концентрація уваги на різностатевий колектив учнів, відсутність дисциплінарного підходу, відсутність креативності з боку вчителів та ін.

Недосконалість виховного процесу провокує виникнення в учнівському колективі не сприятливого середовища, а також призводить до відсутності високого рівня взаєморозуміння між хлопцями і дівчатами, негативної ідентифікації. Крім того в закладах освіти майже відсутнє регулювання педагогами процесу маскулінізації-фемінізації підлітків.

Ураховуючи вищезазначене, в останні роки науковці довели актуальність упровадження в навчально-виховний процес закладів освіти гендерно орієнтованої педагогіки.

Аналіз їхніх досліджень дозволяє дійти висновку, що реалізація гендерно орієнтованого підходу буде ефективнішою за наступних умов:

- чітка організація роздільного навчання хлопців і дівчат (створення одностатевих класів);
- вибір форм, методів і засобів навчання з урахуванням психофізіологічних особливостей і пізнавальних інтересів хлопців та дівчат;
- організація процесу засвоєння учнями навчального матеріалу в одностатевих класах;
- визначення стилю викладання вчителя і встановлення відповідного стилю учбової діяльності учнів;
- регулювання процесом маскулінізації-фемінізації хлопців та дівчат за допомогою заохочування одних форм поведінки і гальмування інших.

Перспективи здійснення гендерно орієнтованого підходу в системі роздільного навчання школярів є досить значними, а тому потребують подальшого, більш детального дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рыков С.А. Гендерные исследования в педагогике // Педагогика. – 2001. – №7. – С. 17-22.
2. Еремеева В.Д. Мальчики и девочки. Учить по-разному, любить по-разному. Нейропедагогика – учителям, воспитателям, родителям, школьным психологам. – Самара: Учебная литература; Корпорация “Федоров”, 2007. – 157 с.
3. Выготский Л. С. Собрание сочинений: В 6 т./ Гл. ред. А.В.Запорожец. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 3. – 367 с.
4. Нартова-Бочавер С. К. Дифференциальная психология: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: Ижица, 2002. – 160 с.
5. Эриксон. Э. Идентичность: юность и кризис: Пер. с англ. / Общ. ред. и пред. А.В.Толстых. – М.: Прогресс, 1996. – 341 с.
6. Родители и дети: Психология взаимоотношений / Под ред. Е. А. Савиной, Е. О. Смирновой. – М.: Когито-Центр, 2003. – 230 с.

Безушко С.В.

СООТНОШЕНИЕ ГЕНДЕРНОЙ МОДЕЛИ ВОСПИТАНИЯ И МОДЕЛИ РАЗДЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ ШКОЛЬНИКОВ

В статье обоснованы перспективы реализации гендерно индивидуального подхода в системе раздельного обучения школьников, ставится акцент на том, что эта проблема становится все чаще рассматриваемой многими учеными. Они предлагают эту систему, как стратегическую модель, с помощью которой может повыситься эффективность гендерного воспитания.

Ключевые слова: раздельное обучение, гендер, гендерное воспитание, гендерная идентификация, гендерно индивидуальный подход.

THE CORRELATION OF GENDER EDUCATION MODEL AND SEPARATED TEACHING METHOD FOR SCHOOL CHILDREN

The prospects for implementation of gender individual approach in separated teaching method for schoolchildren are substantiated in this article. It is placed an emphasis on fact that this problem became more frequent discussed among men of science. They suggest this system as a strategical model that will ensure the high efficiency of gender education.

Key words: separated teaching method, gender, gender education, gender identity, gender individual approach.

УДК 37.037

Глухов І.Г.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Статтю присвячено розкриттю педагогічних умов, які забезпечують ефективний фізичний розвиток молодших школярів в системі позашкільних навчальних закладів фізкультурно-спортивної спрямованості.

Ключові слова: фізична культура, фізичне виховання, фізичний розвиток, педагогічні умови гармонійного розвитку особистості.

Постановка проблеми. В Україні об'єктивно склалися такі соціально-педагогічні та соціально-економічні умови, які призвели до погіршення стану здоров'я дітей різного віку, збільшення серед них випадків паління, наркоманії, алкоголізму, негативного ставлення до основних принципів здорового способу життя та зневажливого відношення до власного здоров'я. З огляду на це, в Законі України "Про позашкільну освіту" підкреслюється важливість цілеспрямованого вирішення завдань формування у підростаючого покоління здорового способу життя, свідомого і відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, вдосконалення фізичного розвитку, профілактики бездоглядності, правопорушень серед дітей різного віку.

Сучасні погляди на проблему фізичного розвитку дітей проаналізовано у ряді психолого-педагогічних досліджень у галузі педагогіки (Е. Вільчковського, Л. Волкова, О. Кириченко, Т. Поніманської) та системи фізичного виховання підростаючого покоління (М. Зуболій, О. Курок, Г. Ляшенко, Б. Шиян та ін.).

Фізичне виховання молодших школярів в період перебудови освіти в Україні є одним із пріоритетних напрямків роботи суспільних інститутів виховання та батьків. З огляду на вище вказане, проблема фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку потребує подальшого вивчення.

Мета дослідження: розкриття педагогічних умов, що забезпечують ефективний фізичний розвиток молодших школярів у системі позашкільних навчальних закладів фізкультурно-спортивної спрямованості.

Об'єкт дослідження: фізичне виховання молодших школярів у позашкільних навчальних закладах.

Предмет дослідження: Педагогічні умови фізичного розвитку молодших школярів у позашкільних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У філософії поняття "умова" розглядається як категорія, що виражає відношення предмета до явищ які його оточують, без яких цей предмет існувати, розвиватися не може. Сам предмет при цьому розглядається як щось обумовлене, а умова як відносно зовнішнє стосовно предмета різноманіття об'єктивного світу [1: 497]. Умова у філософії – це те, від чого залежить предмет, комплекс предметів,